

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 49 · 8. februar
Sesjonen 2023–2024

Møte torsdag den 8. februar 2024 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 49):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens årlige rapport om revisjon – fra statsbudsjett til statsregnskap 2022 (Innst. 176 S (2023–2024), jf. Dokument 1 (2023–2024))
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1.januar–30. juni 2023 (Innst. 175 S (2023–2024))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget (Innst. 177 S (2023–2024), jf. Dokument 3:1 (2023–2024))
4. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Enovas bidrag til teknologi- og markedsutvikling av lav- og nullutslippsløsninger (Innst. 179 S (2023–2024), jf. Dokument 3:5 (2023–2024))
5. Interpellasjon fra representanten Sofie Marhaug til klima- og miljøministeren:
«På fem år, mellom 2017 og 2022, er det gjort 44 000 naturinngrep i norsk natur, ifølge en oversikt fra NRK. Tusenvis av inngrepene har skjedd i spesielt viktig natur. Regjeringen har sagt at et komplett naturregnskap ikke vil være på plass før i 2026. Kommunene er arealmyndighet, men mange av eksemplene som finnes på nedbygging av viktig natur, skjer gjennom statlige prosjekter som motorveier.
Har regjeringen oversikt over naturinngrepene fra statlige prosjekter, og hvilke endringer vil regjeringen gjøre i egen arealpolitikk?»
6. Referat

Presidenten [10:00:04]: Representanten Siv *Mossleth*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra representantene Gro Anita *Mykjåland*, Hans Inge *Myrvold* og Ole André *Myhrvold* om permisjon i tiden fra og med 12. til og med 16. februar, fra representantene Tuva *Moflag*, Even A. *Røed*, Marte Mjøs *Persen*, Sofie *Marhaug*, Helge *Orten*, Mathilde *Tybring-Gjedde* og Erlend *Svardal Bøe* om permisjon i tiden fra og med 11. til og med 16. februar, og fra representanten Marian *Hussein* om permisjon i tiden fra og med 12. til og med 15. februar – alle for å delta i studieopphold for representanter i Brussel.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i Stortinget i tiden fra og med 13. til og med 15. februar:
 - For Aust-Agder: Kenneth Engvoll *Løland* For Akershus: Ragnhild Male *Hartviksen*
 - For Buskerud: Solveig *Vestenfor*
 - For Hordaland: Benjamin *Jakobsen*, Terje *Kollbotn* og Sara Hamre *Sekkingstad*
 - For Møre og Romsdal: Vetle Wang *Soleim*
 - For Oslo: Cato Brunvand *Ellingsen* og Michael *Tetzschner*
 - For Troms: Christine Bertheussen *Killie*
 - For Østfold: Lars Vegard *Fosser*

Presidenten [10:01:19]: Representanten Per-Willy Amundsen vil framsette et representantforslag.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:01:35]: På vegne av stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Tor André Johnsen og meg selv har jeg den glede å fremsette et forslag om forbud mot hawala-virksomhet.

Presidenten [10:01:46]: Representanten Rasmus Hansson vil framsette et representantforslag.

Rasmus Hansson (MDG) [10:02:02]: På vegne av representantene Lan Marie Nguyen Berg, Une Bastholm og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om en rask omstilling av en oppdrettsnæring i krise.

Presidenten [10:02:14]: Representanten Ingvild Wetrhus Thorsvik vil framsette et representantforslag.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [10:02:25]: På vegne av representantene Guri Melby, Ane Breivik, Abid Raja og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om opprettelse av psykiatrigrupper i flere politidistrikter.

Presidenten [10:02:38]: Representanten Ane Breivik vil framsette et representantforslag.

Ane Breivik (V) [10:02:50]: På vegne av representantene Abid Raja, Grunde Almeland, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Guri Melby, André N. Skjelstad, Alfred Jens Bjørlo og meg selv vil jeg fremme et representantforslag om å gi flere mulighet til å få barn.

Presidenten [10:03:06]: Representanten Erlend Larsen vil framsette et representantforslag.

Erlend Larsen (H) [10:03:24]: På vegne av representantene Trond Helleland, Liv Kari Eskeland og meg selv

har jeg den glede å framsette et representantforslag om revisjon av Norges dronestrategi.

Presidenten [10:03:33]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:03:41]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens årlige rapport om revisjon – fra statsbudsjett til statsregnskap 2022 (Innst. 176 S (2023–2024), jf. Dokument 1 (2023–2024))

Peter Frølich (H) [10:04:20] (komiteens leder): Riksrevisjonen har revidert statsregnskapet for 2022, og de har gått gjennom 236 årsregnskaper for departementer, statlige virksomheter og diverse fond. Jeg har lyst til å trekke fram noen punkter fra Riksrevisjonens konklusjoner – og det viktigste først: De mener at også i år er statsregnskapene i det alt vesentlige riktig avlagt og presentert.

Så går vi til årsregnskapene. Der mener Riksrevisjonen at alle årsregnskapene for departementene og underliggende virksomheter er riktige, unntatt fem. Det vil si at det er 231 av 236 årsregnskaper som er uten vesentlige feil og mangler. De fem som inneholder vesentlige feil og mangler, er Folkehelseinstituttet, Statens kartverk, Norsk kulturfond, Sikt og Registerenheten i Brønnøysund. I tillegg er det avdekket brudd på administrativt regelverk i to virksomheter.

Det kan nevnes for ordens skyld at alle de som havnet på denne listen i forrige rapport, er borte nå. Det ser altså ikke ut til å være noen systematiske eller langvarige feil knyttet til enkeltvirksomheter.

Jeg vet at jeg har med meg en samlet komité når jeg gir honnør til Riksrevisjonen for et grundig og viktig arbeid. Det er betryggende at vi har et grundig system for kontroll og ikke minst den etterkontrollen som gjøres. Nettopp for å drive god etterkontroll følger Riksrevisjonen også opp de kritikkpunktene som de meldte i forrige rapport. Der utkvitterer Riksrevisjonen syv av sakene, mens to av sakene som de kritiserte forrige gang, fortsatt følges opp. De er omtalt i innstillingen, men det er verdt å merke seg en av sakene spesielt, og det er at Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at de gebyrbelagte offentlige tjenestene fortsatt er betydelig overpriset.

Jeg vil påpeke veldig tydelig fra denne talerstolen at det nå er andre gangen dette kritiseres av Riksrevisjonen, og de varsler at de vil følge saken videre. Dette er noe som har en aktualitet på veldig mange områder. Vi har nå i det siste sett passgebyret f.eks. som, hvis jeg husker helt riktig, med forbehold, er økt med 30 pst. Det kan være helt riktig. Det kan være helt lovlig og innenfor de rammene som er satt av Stortinget, men det viser også at

det er viktig at det kontrolleres, undersøkes og påpekes dersom det går utenfor de rammene som vi har satt i denne sal. Det er særlig fem departementer som får kritikk på dette punktet, og vi må kunne legge til grunn i denne sal at det er kritikk som de respektive departementene merker seg for den kommende tiden.

Helt til slutt har jeg lyst til å si at komiteen påpekte utfordringer med strukturen i rapporten – kall det gjerne pedagogikken – og hvordan det var skrevet fra Riksrevisjonens side. Det var kritikk vi ga i fjor. Dette er fulgt opp på en veldig god måte fra Riksrevisjonen, og det er komiteen veldig tilfreds med og takknemlig for.

Da vil jeg takke komiteen for samarbeidet og Riksrevisjonen for godt arbeid.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:08:20]: Jeg har lyst til å gi en liten kommentar. Innledningsvis vil jeg si det er godt at Riksrevisjonens gjennomgang viser at statsregnskapet for 2022 i det alt vesentlige er riktig avlagt og presentert.

I sin gjennomgang av 236 årsregnskap for departementer og virksomheter har Riksrevisjonen funnet feil og mangler ved 5 av disse, som skal følges opp av de berørte statsråder.

Som finansminister er det mitt og Finansdepartementets ansvar å koordinere arbeidet med statsbudsjettet for regjeringen, men det er det enkelte fagdepartement og den enkelte statsråds ansvar å fremme og følge opp det vedtatte budsjettet innenfor sitt ansvarsområde. I arbeidet med årsavslutningen sender statsrådene brev til Riksrevisjonen der vesentlige avvik mellom bevilgning og regnskap blir forklart, og som bl.a. danner grunnlaget for Riksrevisjonens kontroll med budsjettgjennomføringen.

Stortingets bevilgningsreglement fastsetter grunnprinsippene for statsbudsjettet og statsregnskapet. Bevilgningsreglementet sammen med økonomiregelverket og rundskriv fra Finansdepartementet gir viktige rammebetingelser for budsjett- og regnskapsarbeidet i forvaltningen. Dette inngår også i grunnlaget for Riksrevisjonens grundige kontroll med statsregnskapet og kontroll med gjennomføring og oppfølging av Stortingets budsjettvedtak og presentasjon av de statlige virksomheters årsregnskap.

Som finansminister er det mitt ansvar å legge fram den årlige stortingsmeldingen om statsregnskapet med et innhold som er i tråd med bevilgningsreglementets § 13. Jeg er derfor glad for at Riksrevisjonen vurderer at meldingen for 2022 i det alt vesentlige er riktig avlagt og presentert, med det innhold den skal ha.

Jeg merker meg Riksrevisjonen påpeking av at departementenes rapportering om bruk av tilsagns- og bestillingsfullmakter kan bli noe mer standardisert. Fi-

nansdepartementet vil i samarbeid med departementene fortsette arbeidet med å ivareta Riksrevisjonens påpekning.

I saker der Riksrevisjonen finner kritikkverdige forhold, har det vært dialog mellom Riksrevisjonen og de berørte departementer og statsråder.

Jeg registrerer at komiteen slutter seg til Riksrevisjonens kritikk, og at sakene skal følges opp av de berørte statsrådene.

Presidenten [10:10:36]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:10:40]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1. januar–30. juni 2023 (Innst. 175 S (2023–2024))

Peter Frølich (H) [10:11:01] (komiteens leder): Vi har rutinemessig behandlet statsrådets protokoller for første halvår av 2023. Det er altså fra 1. januar til 30. juni.

Forrige gang vi behandlet protokollene, var det kun Meraker Brug og kjøpet av det som ble løftet fram i protokollbehandlingen og deretter tatt ut for en egen undersøkelse, og den ligger nå til behandling som en egen sak i kontrollkomiteen. Det er ingen tilsvarende merknader fra komiteen i behandlingen av protokollene i denne perioden, så «no news» er forhåpentligvis «good news».

Presidenten [10:11:38]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:11:41]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget (Innst. 177 S (2023–2024), jf. Dokument 3:1 (2023–2024))

Peter Frølich (H) [10:12:06] (komiteens leder): I årets gjennomgang er det ti forvaltningsrevisjoner som er fulgt opp. Riksrevisjonen har besluttet å følge tre saker videre, mens de avslutter oppfølgingen av syv.

Den ene saken gjelder dyrevelferd i landbruket. Der påpeker Riksrevisjonen at Mattilsynet har iverksatt mange tiltak for å følge opp rapporten de hadde i 2019, men at det har gått for kort tid til at saken kan utkvitteres helt.

Den andre saken gjelder Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandlingstid og effektivitet i domstolene. Her påpeker Riksrevisjonen at det har skjedd vesentlige

forbedringer de siste årene, bl.a. på grunn av domstolreformen og øvrige tiltak for å få ned saksbehandlingstiden, men de påpeker også at det fortsatt er et betydelig antall saker som ikke når de lovbestemte fristene. De peker på at det fortsatt er rom for effektivisering i domstolene, og derfor følger de denne saken videre.

Den tredje saken gjelder myndighetenes arbeid med å integrere flyktninger gjennom kvalifisering til arbeid. Der påpeker Riksrevisjonen at det er iverksatt mange tiltak på mange felt, men de sier også rett ut at for sentrale mål, f.eks. bosetting, norskopplæring og arbeidsmarkedstiltak, kan ikke departementene redegjøre for noen konkrete resultater. Det er en av hovedgrunnene til at de velger å følge opp den saken.

Komiteen registrerer Riksrevisjonens syn på dette, og at det følges opp i tråd med det etablerte systemet vi har for oppfølging.

Vi vet det finnes ulike politiske syn på hvilke verktøy og tiltak som kan hjelpe til med å nå de politiske målene i de respektive sakene, f.eks. synet på domstolreformens videre skjebne osv. Nå er ikke denne saken den primære arenaen for å ta opp den type debatter. Når vi likevel har tillatt oss noen merknader fra Høyres side om nettopp domstolreformen i innstillingen, skyldes det at Riksrevisjonens funn og synspunkter er så pass tungtveiende at de iallfall må tas inn i vurderingen i regjeringens videre arbeid.

Jeg har nok en gang lyst til å takke Riksrevisjonen for godt arbeid og komiteen for godt samarbeid.

Nils T. Bjørke (Sp) [10:15:14]: Me handsamar no rapporten frå Riksrevisjonen om oppfølging av forvaltningsrevisjonar som er fremja for Stortinget. Eg vil nytta høvet til å gje nokre kommentarar til den måten Riksrevisjonen følgjer opp desse revisjonane. Etter ei viss tid skriv Riksrevisjonen brev til departementa som har vore reviderte, og spør kva som har skjedd etter kritikken i rapporten, og korleis tilrådingane er følgde opp. Så gjer Riksrevisjonen ei vurdering av om saka skal følgjast opp vidare eller ikkje.

Éi sak i dette dokumentet er unntak frå den faste rutinen. I oppfølginga av rapporten om effektivitet i tingrettane og lagmannsrettane har Riksrevisjonen skrive brev både til Justis- og beredskapsdepartementet og til Domstoladministrasjonen. Revisjonen hadde tilrådingar til departementet på område der domstolane har sjølvstende. Difor måtta Riksrevisjonen senda to brev.

Departementet skriv i svaret til Riksrevisjonen at rapporten er følgd opp gjennom tre område: domstolstruktur, digitalisering og regelverksendringar. Domstoladministrasjonen skriv i svaret til Riksrevisjonen at færre domstolar straks gav auka fleksibilitet og betre utnytting av resursane. Riksrevisjonen merkar seg i kon-

klusjonen at den nye strukturen for tingretten har gjeve betre resursutnytting og styrkt fagmiljøet i domstolane.

For oss som var med på handsaminga av denne rapporten i førre periode, framstår Riksrevisjonens konklusjon som einssidig. Strukturendringane var ikkje ei tilråding i rapporten. Domstoladministrasjonen har vore ein aktiv pådrivar for færre tingstader og fremja det synt i høyringa i saka. Etter Domstoladministrasjonen sitt sluttinnlegg i høyringa måtte leiaren i kontrollkomiteen peika på at komiteen handsama Riksrevisjonens rapport, ikkje ny struktur i domstolane. Når det er to partar som har svart på brev, meiner eg det er ubalansert at Riksrevisjonens konklusjon berre byggjer på den eine parten sitt syn. Difor er eg ikkje samd med fleirtalet i komiteen om at departementet i vurderinga av strukturendring tek omsyn til tilbakemeldingane i oppfølgingsrevisjonen på dette punktet.

Eg meiner rapporten har fått fram mange tilhøve som er viktige for betre saksflyt og effektivitet i tingrettane og lagmannsrettane. Riksrevisjonen tilrådde m.a. iverksetjing av tiltak for å nytta dei verkemidla som ligg i straffeprosesslova og tvistelova, betre, for å få framdrift i sakshandsaminga. Eg meiner at ein må sjå tilrådingane i samanheng, både det departementet og det Domstoladministrasjonen skal gjera. Det er å følgja opp rapporten rett. Riksrevisjonen har rapportert mange av dei same feila i sakshandsaminga i domstolane tilbake til 2005 – m.a. vert ikkje fristane overhaldne når den sikta er under 18 år. Difor vonar eg Riksrevisjonen gjer ei grundig vurdering av alle tiltaka under eitt når saka vert følgd opp vidare.

Statsråd Emilie Mehl [10:18:23]: Innledningsvis vil jeg si at regjeringen er glad for den positive utviklingen i saksbehandlingstiden i domstolene. Departementet har i samråd med Domstoladministrasjonen, slik komiteen også bemerker, iverksatt en rekke tiltak for å forbedre saksbehandlingstiden og effektiviteten i tingrettene og lagmannsrettene. Departementet har bl.a. foreslått en rekke lovendringer for at domstolene skal effektivisere saksavviklingen. Departementet vurderer løpende, sammen med Domstoladministrasjonen, ytterligere tiltak som kan bidra til en enda bedre måloppnåelse.

Selv om det har vært en positiv utvikling i saksbehandlingstiden og en bedring i andelen saker som berammes innen straffeprosesslovens frister, konstaterer Riksrevisjonen at det fortsatt er en betydelig andel saker i tingrettene som ikke er påbegynt innen lovens frister når siktede er under 18 år eller varetekstfengslet når saken berammes.

Departementet ga 23. oktober 2023 Domstoladministrasjonen, i samarbeid med Politidirektoratet, Krimi-

nalomsorgsdirektoratet, Riksadvokaten og Sekretariatet for konfliktrådene, i oppdrag å utrede et hurtigspor for behandling av straffesaker hvor gjerningspersonen er under 18 år. Departementet har nylig mottatt en rapport fra arbeidsgruppen, som har gjennomført en grundig gjennomgang av dagens situasjon i hver enkelt etat. Kartleggingen har identifisert flere tiltak som kan medføre kortere tidsbruk, både internt i hver enkelt etat og i samhandlingen mellom etatene. Rapporten vil inngå i departementets helhetlige arbeid med den videre oppfølgingen av unge lovbytere.

Riksrevisjonen anbefalte i Dokument 3:3 for 2019–2020 at departementet i samråd med Domstoladministrasjonen vurderte ytterligere tiltak for å øke fleksibiliteten i ressursbruken mellom domstolene. Som komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet påpeker, pekte ikke Riksrevisjonen direkte på struktur som tiltak. Riksrevisjonen påpekte likevel at det var flere egenskaper ved mindre tingretter som påvirket muligheten til å utnytte effektiviseringspotensialet. I høringsnotatet av 26. januar 2022 om endringer i domstolstruktur skisserte derfor departementet flere mulige tiltak for å bedre samarbeidet mellom domstolene og for å øke fleksibiliteten og effektiviteten.

Høringen er fortsatt til oppfølging i departementet.

Departementet er, slik det også framgår av svarbrevet til Riksrevisjonen av 16. juni 2023, opptatt av å bevare de positive effektene av endringene som er gjennomført. Ved eventuelle endringer i strukturen vil departementet ta hensyn til tilbakemeldingene i oppfølgingsrevisjonen, slik komiteens flertall peker på.

Presidenten [10:20:49]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [10:20:50]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Enovas bidrag til teknologi- og markedsutvikling av lav- og nullutslippsløsninger (Innst. 179 S (2023–2024), jf. Dokument 3:5 (2023–2024))

Presidenten [10:21:07]: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Carl I. Hagen (FrP) [10:21:46] (ordfører for saken): Vi behandler nå en rapport fra Riksrevisjonen om Enovas bidrag til teknologi- og markedsutvikling av lav- og nullutslippsløsninger.

Komiteen er i hovedsak enstemmig i sin innstilling. De partier som har utfyllende særmerknader, vil nok selv gjøre rede for disse.

Enova er et statsforetak som sorterer under Klima- og miljødepartementet. Enova skal være et effektivt virkemiddel for å nå Norges klimaforpliktelser og for å lykkes med omstillingen til et lavutslippssamfunn.

Enova har som mål å redusere klimagassutslipp for å oppfylle Norges klimaforpliktelser, øke innovasjon innen energi- og klimateknologi tilpasset omstillingen til lavutslippssamfunnet og styrke forsynings sikkerheten gjennom en fleksibel og effektiv effekt- og energibruk. Dette er meget ambisiøse mål. Målet med Riksrevisjonens undersøkelser har vært å vurdere om Enova effektivt bidrar til å redusere klimagassutslipp og til omstillingen til lavutslippssamfunnet, og om Klima- og miljødepartementet legger til rette for dette.

Rapporten viser at det er «ikke tilfredsstillende» at Enova ikke har utnyttet handlingsrommet til effektiv utforming av virkemidlene. Vurderinger av lønnsomhet ved teknologiutviklingen er ikke dokumentert av Enova. Dette hindrer kontroll og reduserer mulighetene for læring og forbedring. Klima- og miljødepartementet har ikke gitt Enova tilstrekkelig frihet til å bruke virkemidlene på en hensiktsmessig måte.

Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens vurderinger og konklusjoner.

Riksrevisjonen har videre fire anbefalinger til Klima- og miljødepartementet:

- følge opp at Enovas innsats på veitransportområdet bidrar til å nå målet for denne sektoren
- ha dialog med Enova om hvordan teknologiutvikling bør prioriteres i ny styringsavtale, og følge opp forskjeller mellom planlagt og faktisk pengebruk på området
- følge opp at Enova, i tråd med tilskuddsregelverket, vurderer lønnsomheten i teknologiutviklingsprosjektene og dokumenterer dette
- bare bruke øremerkede tilskudd og aktivitetskrav for oppgaver som er utenfor rammen av styringsavtalen

Komiteen slutter seg enstemmig til disse anbefalingene og forutsetter da at departementet ser på disse anbefalingene som en form for vedtak i Stortinget, når det er en enstemmig komité som slutter seg til anbefalingene.

Statsråden har i svarbrev til Riksrevisjonen påpekt at Enova forvalter betydelige midler på vegne av fellesskapet. Disse midlene er satt av til å nå ambisiøse klimamål. La meg legge til – et personlig synspunkt – at disse klimamålene kanskje er for ambisiøse.

Samtidig peker statsråden også på at enkelte satsinger er innenfor smale områder. Det går derfor an å spørre om Enova har godt nok fokus på å oppnå de høye ambisjoner som de forvalter på vegne av fellesskapet.

Kirsti Leirtrø (A) [10:25:52]: Det kreves en betydelig innsats for at Norge skal innfri sine klimaforpliktelser, og Enova er ment å være et sentralt virkemiddel i så måte, selv om det finnes flere virkemidler. Det er bra at Riksrevisjonen har undersøkt Enovas bidrag til teknologi og markedsutvikling av lav- og nullutslippsløsninger.

Det er departementet som skal styre Enova på en slik måte at de oppnår statens mål. Riksrevisjonen skriver at departementets bruk av øremerkede tilskudd og aktivitetskrav gir en risiko for at midlene ikke brukes der de gir størst effekt.

Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens konklusjon, kritikk og anbefalinger. Allikevel peker flertallet på at undersøkelsen er begrenset til elektrifisering av veitransporten, og at det hadde vært interessant om Riksrevisjonen også hadde inkludert andre energiformer. Innenfor både biodrivstoff og hydrogen trenger vi å se hele verdikjeden fra produksjon til infrastruktur og kjøretøy. Vi vet at energi er en knapphet, og at vi hele tiden må vite hvor mye kraft vi har tilgjengelig, hva vi skal bruke den til, og hvor mye vi trenger i fremtiden.

I tillegg peker regjeringspartiene og SV på at det i statsbudsjettet for 2024 ble lagt inn 285 mill. kr til Enova for økt satsing på nullutslippslasterbiler. Om vi skal nå våre klimaforpliktelser, må offentlige ordninger og avgiftsnivået være mest mulig forutsigbart. Næringsliv, stat og kommuner må jobbe sammen, sånn at reguleringsplaner, framføring av kraft og støtteordninger henger sammen. Statens vegvesen er godt i gang med sitt oppdrag med en ladeplan og gjennomføring av den, men her må også andre aktører spille på lag, f.eks. ved prioritering av framføring av strøm, reguleringsplaner m.m.

Næringslivet vårt er framoverlent når det gjelder å ta i bruk ny teknologi, men de er usikre på sine valg og kostnadene knyttet til dette. De peker på differansekontrakter som en del av det å trygge omkostningene i en overgangsfase, i tillegg til forutsigbare støtteordninger fra Enova.

Jeg vil takke Riksrevisjonen for en god rapport om et viktig tema, som vil være en god støtte i det videre arbeidet med å bedre ordningene, og jeg vil takke saksordføreren for samarbeidet.

Svein Harberg (H) [10:29:04]: Det er en stort sett enstemmig komité, med noen særmerknader, som slutter seg til Riksrevisjonens funn, konklusjoner og anbefalinger, og det er bra. Det er bra også for statsråden å vite at her samles en, og statsråden har bekreftet at dette skal det arbeides videre med.

Men jeg hadde behov for å løfte blikket lite grann, for vi vurderer av og til ting som det nesten er et under hvis Enova har greid å levere noe på. Hvis vi f.eks. snakker om elektrifiserte kjøretøy i tungtransporten, og vi snakker om 2015–2023, er det altså fra 0 til 100 i utviklingen av slike kjøretøy. Jeg vet at det er mange i næringen som gjerne vil gjøre noe – som også Leirtrø var inne på – men de er usikre, og det er krevende. Nå representerer jeg Sørlandet og bor der, og vi har hatt noen heftige uker etter nyttår. Jeg snakket med en entreprenør som automatisk går inn i snørydding når det oppstår. Ja, disse kjøretøyene vi snakker om her, er dobbelt så dyre og har en tredjedel av driftstiden. Det er realiteten i dag. For å si det sånn: Det var godt ikke alle hadde skiftet til dette, for da hadde vi ikke kommet oss ut på mange dager. Så det er noen sideutfordringer her som kanskje ikke kommer med i slike rapporter, og det er ikke en kritikk av Riksrevisjonens rapport, for den undersøker det den undersøker, men det er viktig at vi når vi behandler det, også tar med den virkeligheten der ute som er ganske annerledes.

Jeg så på nyhetene, det var vel i går kveld, at man nå tester en ny brøytebil på Dovrefjell som ser ut til å kunne takle en langt lengre virketid med strøm – så lenge det er strøm. Men det er ikke uvanlig at værutfordringer også fører til strømutfall. Da må vi også se på det og komme med alternative løsninger.

Denne rapporten er bra på det som har vært, men jeg tror vi må tenke annerledes i den tiden som kommer. Vi må kanskje bli flinkere også her på Stortinget til ikke bare å se på målet, men se på hva vi kan gjøre for å gjøre hverdagen levelig for dem som skal operere i denne bransjen. Enten det er langtransport eller beredskapsutfordringer, er det langt mer innviklet enn det en skulle ønske seg. Jeg hadde behov for også å løfte blikket og se på det.

Audun Lysbakken (SV) [10:32:10]: Takk til saksordføreren og takk til Riksrevisjonen for viktig arbeid.

Enova er et av våre viktigste virkemidler i arbeidet for å nå norske klimamål. Det er også et veldig viktig virkemiddel i moderniseringen av det norske samfunnet, som kan sørge for at vi både blir i stand til å ta i bruk ny teknologi tidlig, og at Norge kan spille en rolle internasjonalt ved å skape markeder for nye løsninger som ikke har muligheten til å bryte gjennom hvis det skal være rent markedsmessige prinsipper. Der er eksempelet representanten Harberg gir, godt.

Enovas oppgave må være å skape en sånn konkurransedyktighet, gjennom at teknologi som foreløpig er for dyr og kanskje også har for liten rekkevidde, likevel tas i bruk fordi det gjøres økonomisk mulig gjennom Enovas virkemidler. Da er det også bekymringsfullt de gangene Enova ikke klarer å lage ordninger som faktisk

treffer behovet ute i virkeligheten, eller lar seg gjennomføre. Derfor er det også viktig at Riksrevisjonen og Stortinget ser nøye på hvordan Enovas midler forvaltes.

Flertallet i komiteen har påpekt at selv om Riksrevisjonens kritikk av bruk av øremerking har mye for seg, og Enova og departementet skal være forsiktig med det fordi det lett kan gå ut over effektiviteten, er det likevel grunnlag for å påpeke at Stortinget iblant bruker øremerking, og at det er en praksis Stortinget gjennom denne merknaden påpeker at en forbeholder seg retten til å fortsette med. Det kan i en del tilfeller være gode grunner til at midler til Enova øremerkes. Det kan handle om bestemte politiske mål Stortinget har satt, og det er eksempler på at betydelige bevilgninger til Enova ikke hadde kommet hvis ikke det var for slik øremerking. Det er da ikke et problem for Enova, men en fordel.

Noen av partiene har også påpekt at den kritikken som Riksrevisjonen har kommet med når det gjelder at det ikke er laget en effektiv nok støtteordning for elektriske lastebiler, fikk et svar i budsjettavtalen mellom SV og regjeringspartiene tidligere i vinter, hvor det ble bevilget 285 mill. kr til nullutslippslastebiler. Det er en bevilgning som forhåpentligvis vil skape fortgang i dette arbeidet nå og sørge for at vi får en helt annen situasjon om kort tid. Det kan statsråden gjerne si noe om.

Til slutt: SV og Rødt har i merknader påpekt at det Riksrevisjonen har sett på her, er én helt avgjørende del av Enovas mandat, nemlig arbeidet for lav- og nullutslippsløsninger. Enova skal også være et viktig virkemiddel i arbeidet med energieffektivisering. På det området når ikke Norge våre mål. Uten at Stortinget skal si til Riksrevisjonen hva Riksrevisjonen skal undersøke, er det vel likevel lov til bare å bemerke at det området også kunne trenge å ses på.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [10:36:14]: Jeg viser til innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Enovas bidrag til teknologi- og markedsutvikling av lav- og nullutslippsløsninger. Enova har utvilsomt viktige samfunnsoppgaver og forvalter betydelige midler på vegne av oss i fellesskap. Derfor mener jeg det er både viktig og bra at arbeidet blir underlagt eksterne gjennomganger. Jeg ønsker Riksrevisjonens rapport velkommen og vil bruke lærdommen og anbefalingene fra denne til å forbedre styringen av Enova og legger til grunn at Enova gjør det samme for sin egen virksomhet.

Enova spiller en viktig rolle i overgangen fra forskning til markedsintroduksjon. Støtten skal avlaste risiko for dem som er først ute med å ta i bruk nye løsninger, sånn at kostnader reduseres og løsninger får fotfeste og blir tilgjengeliggjort i markedet. Enova skal innrette aktiviteten med sikte på å oppnå varige markedsendringer,

sånn at løsninger tilpasset lavutslippssamfunnet blir foretrukket over tid uten at de behøver støtte.

Jeg mener derfor det er bra at Riksrevisjonen har funnet at tilskuddsmottakere opplever at prosjektene i stor grad bidrar til utvikling og spredning av nye teknologiske løsninger vi som samfunn trenger. Denne regjeringen har styrket Enova betydelig de siste årene, og Klima- og energifondet bevilges 8,4 mrd. kr i 2024. Det har gjort det mulig for Enova å øke aktiviteten sin betydelig.

Når det gjelder Riksrevisjonens kritikk mot Enovas påvirkning på omstilling av veitransporten, opplever jeg at kritikken fra Riksrevisjonen først og fremst handler om at Enova raskere burde gjort det de nå har gjort, heller enn at de har gjort noe som er feil. Enova har hatt og har en betydelig innsats mot veitransport, som det også ble understreket av representanten Lysbakken at har blitt forsterket over tid.

Enova må samtidig veie mange hensyn når de prioriterer mellom segmenter og utformer programmer, og økt innsats i én bransje kan føre til redusert innsats i andre bransjer. Det er dessuten mye annet enn støtte som spiller inn på utviklingen av klimavennlige løsninger, eksempelvis tilgang på kjøretøy, som Riksrevisjonen selv nevner. Enova er heller ikke ment å være det eneste virkemiddelet som skal bidra til utvikling innen veitransport, ei heller har de ansvar for at disse målene nås. Regjeringen fører en klimapolitikk basert på en kombinasjon av virkemidler – bl.a. CO₂-avgift, engangsavgift, fordeler ved bompasseringer og krav i offentlige anskaffelser – som skal ta oss til målene våre i sum.

Regjeringen og Stortinget har valgt at Enovas oppdrag skal løses basert på faglige vurderinger og nærhet til markedet og aktørene. Overordnet styring gjennom fireårige avtaler med liten grad av øremerking og et statsforetak med eget styre ivaretar disse prioriteringene. Det er vanskelig å forutsi i dag hva som trenger støtte i morgen. At Enova har frihet og fleksibilitet og dermed kan tilpasse og endre støtteprogrammene sine for å møte endrede behov i markedet, er en viktig suksessfaktor.

I så måte deler jeg Riksrevisjonens vurderinger av at særlige vilkår, aktivitetskrav eller annen detaljstyring som hovedregel kan svekke effektiviteten i virkemiddelet gjennom å begrense Enovas fleksibilitet. Jeg gleder meg til å følge opp anbefalingene og ikke minst være med Stortinget og videreutvikle Enova som et viktig verktøy i den omstillingen vi skal gjennom.

Presidenten [10:40:08]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [10:40:15]

Interpellasjon fra representanten Sofie Marhaug til klima- og miljøministeren:

«På fem år, mellom 2017 og 2022, er det gjort 44 000 naturinngrep i norsk natur, ifølge en oversikt fra NRK. Tusenvis av inngrepene har skjedd i spesielt viktig natur. Regjeringen har sagt at et komplett naturregnskap ikke vil være på plass før i 2026. Kommunene er arealmyndighet, men mange av eksemplene som finnes på nedbygging av viktig natur, skjer gjennom statlige prosjekter som motorveier.

Har regjeringen oversikt over naturinngrepene fra statlige prosjekter, og hvilke endringer vil regjeringen gjøre i egen arealpolitikk?»

Sofie Marhaug (R) [10:41:06]: Som interpellasjonsteksten understreker, står vi overfor et naturtap i Norge som blir stadig større. FNs naturpanel har slått fast at den største trusselen mot naturmangfoldet er arealnedbygging. I møte med dette og i møte med den økte oppmerksomheten dette har fått, spesielt på grunn av NRKs kartlegging i forbindelse med serien Oppsynsmannen, som handler om naturnedbyggingen i Norge, har statsråden ved flere anledninger uttalt seg om naturtapet. Statsråden har da vært opptatt av å beholde den lokale selvbestemmelsen. Det er det selvfølgelig argumenter for, men en sånn tilnærming fordrer egentlig at staten må gjøre mye mer selv for å hindre naturtapet, både gjennom rause og rausere ordninger for naturkartlegging og planvask i kommunene, sånn at vi kan hjelpe kommunene til å stanse nedbyggingen av naturen, og også ved å feie for egen dør. Derfor stiller jeg i denne interpellasjonen spørsmålet om en oversikt over de inngrepene som staten selv står for.

Vi har de siste årene hatt flere eksempler på at staten bygger ned naturen. Det kanskje mest grelle eksemplet er hvordan staten gikk inn og endret verneforskriften etter at Nye veier fikk nei fra Miljødirektoratet da de ba om dispensasjon for å bygge motorvei gjennom Lågendeltaet. Dette var vernet av en grunn: Det var verdifulle naturressurser. Det er også verdt å nevne at det å få ja til dispensasjon, selv om Nye veier her fikk nei, egentlig er regelen. Staten pleier å si ja når det blir spurt om dispensasjon. Ifølge Naturvernforbundets oversikt fra 2022 får 94 pst. av dem som søker, sette opp bygninger, kjøre, ta ut masser, drive med fiskeoppdrett og gruve drift og en lang rekke andre inngrep i norske verneområder når de ber om dispensasjon. Denne gangen fikk Nye veier nei fra staten, og da endret simpelthen staten selve vernet.

Samtidig planlegger en annen del av staten, nemlig Statens vegvesen, å bygge en monsterbro over Bjørnafjorden og videre tvers igjennom Reksteren. Jeg snakker naturligvis, eller kanskje det er mer riktig å si unaturlig

vis, om Hordfast motorveiprojekt. Jeg snakker om vår egen regnskog, den såkalte kalde regnskogen på Tysnes, i mitt eget hjemfylke, der det også er ekstremt verdifulle naturtyper.

Staten er også pådriver for flere vindkraftprosjekter som truer naturen, bl.a. gjennom Statkrafts utbygginger i Finnmark, som i dag er en av de viktigste stedene for vern av villmarkspreget natur. Der planlegges det vindkraft. Også på Vestlandet, i Bjerkreim kommune i Rogaland, der statsråden kommer fra, skal Statkraft bygge vindkraft, i hubroens rike på Moifjellet. Det er en populær lakseelv der, og vi vet som kjent at villaksen er rødlistet. I sin tid sa Olje- og energidepartementet nei til det samme prosjektet, nettopp av hensyn til naturmangfold, men nå er staten blitt pådriver for denne naturfiendtlige utbyggingen.

Listen kunne også vært lenger. Veldig mange har sett hvordan statens motorveiprojekter legger beslag på enorme arealer mange steder, de har sett det på Oppsynsmannen. Vi vet at staten tillater utbygginger gjennom dispensasjoner, og vi vet at staten er en pådriver for utbygging gjennom statlige selskaper.

Jeg har mange spørsmål til statsråden i lys av dette, i tillegg til interpellasjonsspørsmålet, men først og fremst har jeg egentlig en bønn, og det er at naturen kommer først, at den skal ha noe å si for andre politikkområder, som transport og energi, at statsrådets ansvarsområde skal ha betydning for andre ansvarsområder, og at Hurdalsplattformens formulering om at naturen er rammen for all politikk, faktisk skal gjelde, for det gjør det dessverre ikke i dag.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [10:46:18]: Jeg vil takke interpellanten for å løfte en svært viktig sak, nemlig hvordan vi kartlegger og bevarer naturen vår, og hvordan vi sikrer en bærekraftig utvikling av samfunnet vårt – over hele landet.

Norge har mye natur. Den skal vi ta vare på. Naturen er livsgrunnlaget vårt. Den gir oss mat, ren luft og vann. Den stopper flommer og tar opp og lagrer karbon. Den er viktig for helsen, den gir flotte naturopplevelser, og den skaper tilhørighet – jeg kunne ha fortsatt. Men naturen er ikke bare vårt livsgrunnlag. Naturen er også hjem for dyr og planter, tusenvis av arter, arter som ifølge Naturpanelet utryddes i et tempo vi aldri før har sett.

Arealbruksendringer er den største årsaken til tap av natur og naturmangfold i Norge. De siste tiårene er det ifølge Norsk institutt for bioøkonomi, NIBIO, blitt bygget ned arealer på rundt 50 km² i gjennomsnitt per år. Omtrent 40 km² av den årlige nedbyggingen var naturarealer. Omfanget av nedbyggingen er med andre ord kjent. Av det nedbygde arealet er 43 pst. gått til bygging, 26 pst. til veier, 10 pst. til kraftlinjer, 9 pst. til

grustak og steinbrudd og 6 pst. til idrettsformål. Statlige prosjekter legger også beslag på en del naturareal. Nøyaktig hvor stort areal avhenger av hva som anses som et statlig prosjekt. En fullstendig oversikt over arealbruken i statlige prosjekter finnes derfor ikke. SSB har likevel god statistikk over arealbruken. For eksempel dekte motorveiene et areal på nær 21 km² i 2023.

Vi har med andre ord oversikt over mye av arealbruken vår. Likevel mangler vi helt nødvendig informasjon om naturen. Derfor har vi satt i gang utviklingen av et naturregnskap for Norge. Naturregnskapet vil oppdateres jevnlig og vise hvor mye natur vi faktisk har, hvilken tilstand den er i, og hvilke økosystemtjenester den gir oss som samfunn. Det vil hjelpe oss til å kunne ta gode beslutninger om natur på alle forvaltningsnivåer.

Jeg skulle ønske at arbeidet med naturregnskap, og i og for seg med å utvikle et styringssystem for naturen, hadde kommet i gang lenge før denne regjeringen tiltrådte, men nå mener jeg at vi jobber så raskt vi kan. Vi har likevel ikke tid til å vente på et naturregnskap før vi begynner å redusere arealbruken vår. Regjeringen har derfor allerede tatt grep for å redusere den statlige arealbruken siden vi tiltrådte.

La meg gi noen konkrete eksempler: For statlig eide selskaper forventer vi at de iverksetter tiltak for å redusere negativ påvirkning på naturmangfold og økosystemer. For direktorater og underliggende virksomheter har regjeringen satt mål om at virksomhetene skal arbeide systematisk og helhetlig for å redusere sitt naturfotavtrykk. I tillegg har vi tydeliggjort hensynet til natur i viktige politikkdokumenter, som forventninger til kommunal og regional planlegging, i mineralstrategien og i veikart for grønt industriløft.

Verdens land er heldigvis – og endelig – enige om å snu det alarmerende tapet av natur som skjer globalt. Regjeringens politikk har helt siden vi tiltrådte, vært å forbedre og utvikle det systemet vi har for hvordan vi forvalter naturen vår. Vi har satt ned naturrisikoutvalget for å få bedre forståelse av hvordan vi som samfunn påvirker og er avhengig av naturen. Vi lager menyer av tiltak for å opprettholde et mangfold av økosystemer i god tilstand, i første omgang for økosystemet skog, og vi har satt i gang utviklingen av naturregnskap som systematisk og regelmessig vil vise utviklingen i naturen.

Jeg vil til slutt legge til at hvis man går inn og leser stortingsdebatten fra da Miljøverndepartementet ble opprettet for litt over et halvt århundre siden – det skjønner jeg er en øvelse for litt spesielt interesserte – ser man at den debatten vi nå har om natur, ikke er ny. Den har pågått lenge – altfor lenge. Nå har vi heldigvis nye verktøy, f.eks. kunstig intelligens, som gir oss muligheten til å lage nye verktøy som virkelig kan gjøre at vi kan sette naturen som en ramme rundt all politikk. Det er

målet for det arbeidet som denne regjeringen har satt i gang med å ta vare på naturen vår i fellesskap.

Sofie Marhaug (R) [10:51:17]: Takk for svaret fra statsråden. Jeg er enig i det siste, at denne diskusjonen ikke er ny. Naturvernet har historisk stått ganske sterkt i Norge og har stor folkelig oppslutning. Folk i Norge bryr seg om naturen i Norge, og derfor har man historisk sett klart å stoppe en del veldig naturfiendtlige utbygginger, men veldig mye natur har også blitt bygget ned.

Det jeg synes er trist, er at selv om debatten er gammel, og selv om vi har enda mer kunnskap om hvor farlig ødeleggelsen av natur er for planeten vår – ikke bare for menneskene, men alle artene på planeten – så fortsetter vi å gjøre de samme feilene. Det er ikke denne statsrådens skyld og heller ikke denne statsrådets ansvarsområde. Problemet er når de andre statsrådene, når regjeringen i stort ikke prioriterer naturen når det kommer til stykket, men sier ja til motorveiprosjekter, setter i gang nye naturødeleggende vindkraftprosjekter eller gir dispensasjon osv. – der har kanskje denne statsråden større myndighet.

Jeg har en del flere oppfølgingsspørsmål. Vil regjeringen i forbindelse med framleggelse av årets grønne bok komme med en kartfestet oversikt over naturtap på økosystemnivå i kommunene og en oversikt over hva som skyldes nasjonale samferdsels- og energiprojekter? Vil den kommende grønne boken vise tilgjengelige grå arealer, noe som kan gjøre det lettere for kommunene å unngå nedbygging av natur hvis de skal opprette nye industriarbeidsplasser e.l.? Vil regjeringen sette et nasjonalt mål for naturtap, sånn som den har gjort med matjord? Vil regjeringen utrede hvordan arealnøytralitet kan innføres som styringsmål i plan- og bygningsloven? Det ville jo være enda mer konkret enn de dokumentene statsråden viste til. Vil regjeringen planlegge en oppdatering av miljøforvaltningens innsigelsesrundskriv for å styrke naturens rettsvern?

Det var altså en rekke spørsmål der, for vi trenger enda mer konkrete grep for å stanse naturnedbyggingen. Det må ikke bare skje fra dette departementet. Hurdalsplattformens formulering må få betydning.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [10:54:32]: Det var en lang liste med gode spørsmål jeg fikk fra representanten, og jeg er ikke sikker på om dette er forumet for å svare ut alle på stående fot. Men det er ingen tvil om at hovedmålet med det arbeidet vi har satt i gang, som i utgangspunktet skal presenteres i forbindelse med handlingsplanen for natur – som blir en stortingsmelding denne salen skal få anledning til å behandle på en god måte – er å lage et rammeverk og et system der vi har både rammer, verktøy, virkemidler og insentiver som gjør at vi på alle nivåer av forvaltningen tar vare på

naturen vår på en annen måte enn det vi har klart å gjøre historisk.

Arbeidet med naturregnskap, f.eks., som allerede er i gang – bl.a. driver Miljødirektoratet med det her og nå – handler nettopp om å lage en kartfestet oversikt og en regnskapsmessig oversikt, om du vil, over den naturen vi har. Der jobber vi for at det skal komme på plass så raskt som mulig. Forventningen nå er at det skal komme innen 2026. Det kommer til å bli det viktigste verktøyet vårt for å kunne tydeliggjøre våre forventninger til kommunene og for at både kommuner, fylkeskommuner og stat skal kunne drive en planlegging som tar hensyn til naturen på en annen måte enn tidligere.

Så vil jeg bruke den samme handlingsplanen til å komme tilbake til hva vi ønsker å gjøre knyttet til bl.a. målsettinger. Arealnøytralitet er noe vi ser at stadig flere kommuner ønsker å oppnå. Det synes jeg er positivt. Vi bør diskutere om vi f.eks. bør ha felles definisjoner for arealnøytralitet, og hvordan de skal gjelde, og man bør også alltid diskutere om bl.a. innsigelsesinstituttet brukes riktig, og sørge for at det videreutvikles på en klok måte som balanserer hensynet til at vi skal ta vare på naturen vår og samtidig sørge for at lokalsamfunn kan utvikle seg i tråd med lokale ønsker og interesser.

Jeg mener at vi på alle områder fortløpende gjennomfører tiltak som bidrar til å utvikle og bidrar til å sette rammer for naturen. At vi f.eks. har redusert veinormalene på samferdselsområdet, er et viktig eksempel på hvordan vi går foran for å begrense det fotavtrykket som infrastruktur og samferdselssektoren har på naturen vår.

Vi må være ærlige og si at dette ikke er gjort i en håndvending. Dette tar tid. Det viser også erfaringene fra de kommunene som har jobbet med dette. Jeg var i Nordre Follo tidligere denne uken. De har blitt arealnøytrale, gått foran og vist at det er fullt mulig med de verktøyene som finnes allerede i dag. Det er et inspirerende arbeid som jeg håper mange kommuner og statlige etater lar seg inspirere av, for dette er fullt mulig å få til sammen.

Aleksander Øren Heen (Sp) [10:57:37]: Det er ei alvorleg sak interpellanten tek opp her, ei sak som opptek mange i samfunnsdebatten i dag, men som eg òg trur opptek mange der ute og har gjort det over tid – ønsket om å kunna forvalta betre den naturen og dei fellesskapsressursane natur er og har for oss innbyggjarar. Det trur eg ligg ganske solid nedarva iallfall i oss som lever og bur tett på natur, og som er avhengige av ein fungerande natur og dei tenestene naturen gjev, i livet vårt.

I den samanhengen er det interessant å sjå at miljøpartia på Stortinget – dei som iallfall kallar seg miljøparti – no nærast kappast om å ta frå det lokale folke-

valde nivået makta i forvaltninga av natur og av areal. Eg vil åtvare mot ei slik tenking. Eg trur at kommunane er dei som er tettast på.

Eg skal jo sjølv seia, som tidlegare kommunepolitikar gjennom 14 år og som byggmeister, at det kan vera saker ein ikkje er like stolt av å ha bidrege til at blei realiserte, viss ein ser bakover. Likevel trur eg at nye verktøy som arealrekneskap og betre kunnskap om kva naturverdiar ein faktisk har i kommunen sin, vil gjera kommunepolitikarar og utbyggjarinteresser betre i stand til å gjera klokare vurderingar i tida som ligg føre oss. Det må vera eit felles mål.

Eg trur ikkje at staten er eigna til å sitja og behandla byggesøknader eller dispensasjonssøknader. Det ville ha blitt travelt, og det ville ha blitt ei oppbygging av eit statleg byråkrati ein ikkje hadde sett maken til – trur eg – i norsk samanheng. Me er avhengige av at dette blir handtert på tettast mogleg nivå. Eg trur dei saksbehandlarane og dei lokalpolitikarane som sit med desse sakene, gjer eit samvitsfullt arbeid.

Så har det òg dukka opp nokre utfordringar dei seinare åra, for staten har skjerpa regelverket. No er det nærast slik at ein ikkje kan vedta ein ny arealplan i ein kommune i løpet av ein valperiode, for alle utgreiingsprosessar tek lang tid, og det er mange motsegner som skal behandlast etter dei gjeldande regelverka. Det er krevjande, og det er òg ein dimensjon oppe i dette, at ein må sørgja for at ein faktisk klarar å ha ei planlegging som folk heng med på – at ikkje arealplanprosessane blir så teknisk krevjande at det ikkje er råd for vanlege folk å forstå dei. Der trur eg òg nye verktøy vil bidra til at ein kjem lenger.

Me i Senterpartiet har eit særskilt ansvar her, me erkjenner det, som eit stort ordførarparti i kommunar med kanskje litt meir natur enn folk. Det kviler nok eit litt større ansvar på oss enn på andre parti i denne salen, og det ansvaret er me budde til å ta. Det er mi melding her i dag. Me skal bli betre – me skal alle bli betre – og staten skal setja oss i betre stand til å gjera kloke val for framtida.

Stig Atle Abrahamsen (FrP) [11:00:55]: Det er selvsagt viktig å bevare naturen. Det er et viktig hensyn som kommunene alltid ivaretar. Jeg kjenner kommuneprosessene særdeles godt når det kommer til arealforvaltning, og én ting skal være sikkert: Det blir alltid belyst, og det blir alltid hensyntatt, det som handler om naturinngrep når kommunene håndterer sine saker.

Så ser vi i Fremskrittspartiet at når man ser på totalen, er det noen utfordringer. Bekymringen vår når vi hører stadig høyere rop om mer statlig regulering, flere måter å skulle begrense eiendomsretten på, er at balansen i denne debatten kan bikke over i en retning hvor

også den private eiendomsretten utringes for mye. For det er ikke bare ett hensyn når man skal diskutere arealpolitikk. Der håper jeg at Stortinget klarer å balansere sin tilnærming.

Det har ikke vært mangel på utvidelser av reguleringer på myndighetsnivå som går inn i arealpolitikken. Fylkeskommunene har tatt en stadig større rolle i arealpolitikken, og dersom både det fylkeskommunale forvaltningsnivået og det statlige forvaltningsnivået skal ta på seg en større del av arealforvaltningen i Norge, blir det veldig lite handlingsrom igjen til at de lokale politikere i kommunene – som er tett på, og som kan ta avgjørelsene basert på situasjonen på bakken – kan gjøre sine vurderinger.

Det som kanskje bekymrer meg mest når statlige myndigheter skal gå inn i arealpolitikken, er statlige myndigheters store ønske om å bygge ut store areal til vindkraft. Da står vi i nok en dobbeltskvis, hvor staten beslaglegger store arealer og samtidig antyder at man kanskje skal begrense den totale arealbruken. Det blir nesten umulig for norske lokalsamfunn å skulle utvikle seg, hvis det blir slik at statlige myndigheter legger store begrensninger og samtidig har store arealbehov til en ny type kraftutvinning som er så arealkrevende som vindkraft er.

Det kan godt være at det ikke hører hjemme i denne debatten, men det kan være en grunn for Stortinget til å revurdere og se på mindre arealkrevende krafttyper, som f.eks. modulære kjernekraftanlegg som ikke krever så mye areal for å produsere energi for framtiden. Det kan være én løsning på det.

Jeg håper statsråden ikke bare hører de høye ropene om mer statlig regulering av arealpolitikken, for vi må også bevare den grunnlovfestede eiendomsretten når det kommer til arealpolitikk.

Ola Elvestuen (V) [11:04:50]: De største problemene verden står overfor, er global oppvarming, tap av natur og ivaretaking og forsterking av frihet og demokrati. Tap av natur er definitivt et av de store problemene vi står overfor, som vi må løse, og det er et globalt problem. Det er klart at når vi skal komme med tiltak her i Norge, må det også henge sammen med de forpliktelsene vi har internasjonalt.

Vi har Montrealavtalen, som det kommer en stortingsmelding om. Jeg vil bare fra Venstres side si at det ikke må være noen tvil om at forpliktelsene i Montrealavtalen gjelder nasjonalt. Dette er ikke globale mål, disse må gjelde nasjonalt – 30 pst. vern både til lands og til havs. Disse tingene må vi klare, som vi forventer at andre gjør.

Det er bra at det kommer en naturkartleggingssak til Stortinget også, at vi får tallene riktig, men når det kom-

mer i 2026, kan vi ikke vente med tiltakene til 2026. De må komme nå, for vi har også andre forpliktelser. I klimaforhandlingene i Glasgow skrev vi sammen med 160 andre land under på at vi skulle stoppe avskoging. Igjen: Vi kan ikke forvente at det bare er andre land som skal stoppe avskoging, dette må vi også gjøre. Dette er regnestykker som må gå opp, og vi må klare å følge opp det.

Vi har en klimaavtale med EU, som Stortinget inn gikk i 2019, der det også er forpliktelser på arealbruk, arealbruksendringer og skog. Det er arealbruksendringene som kommer her. Der henger vi etter på de forpliktelsene vi har fram til 2025, og så ser det noe bedre ut fra 2025 til 2030, men der må det også komme tiltak for å redusere den arealbruksendringen vi nå har, og de utslippene som ligger innenfor det.

Vindkraft ble nevnt – mer vindkraft på land, selvfølgelig. Dette er avveininger som må gjennomføres. Det Venstre er opptatt av, er at vi nå ikke bare gjør dette til en diskusjon i hver enkelt kommune. Det er bra at det er inne i plan- og bygningsloven, men i behandlingen av energimeldingen i 2015 bestilte Stortinget også en nasjonal plan. Vi fikk utarbeidet en nasjonal ramme for vindkraft, og så ble den stoppet. Den gikk bare ut på høring og ble stoppet der.

Jeg mener at med så mange forslag vi nå har, trenger vi å ferdigstille nasjonal ramme for vindkraft, sånn at man får en mer forutsigbar situasjon og mer forutsigbar utvikling både for dem som skal bygge ut, og for kommunene som skal behandle disse sakene. Det er enormt med kompetanse og kunnskap som var bygget inn i den nasjonale rammen før den ble lagt fram. Dette trenger vi nå, så det ikke blir tilfeldig.

Ja, vi trenger nye virkemidler, men vi har også gode virkemidler. Naturmangfoldloven i Norge er en sterk lov, men den må brukes. Statsforvalterne må ta sine beslutninger og si nei hvis det går utover eller truer verne- eller utvalgte kulturlandskap, men også der det er utvalgte naturtyper. Vi har prioriterte arter, vi har virkemidler, og vi har den muligheten at Statsforvalteren kan ta de overordnede beslutningene og si nei når dette er riktig.

En av de siste dagene fikk vi denne saken med å si ja til et steinbrudd på Aksla i Bremanger, som oppleves som helt feil. Her skal man hente ut stein til å bruke til masser og asfaltproduksjon i Nord-Europa. Det finnes det ingen grunn til å gjøre på et område som er i nærheten av kystregnskog og andre verdifulle områder. Dette er ett tilfelle hvor de faglige miljørådene sier nei, men regjeringen velger å si ja. Dette er ikke en sak som handler om systemfeil, det er beslutningen som er feil.

Helt til slutt et hjertesukk: Det var en feil da regjeringen med Høyre og Fremskrittspartiet overførte planav-

delingen fra Klima- og miljødepartementet til Kommunaldepartementet tilbake i 2013. Den feilen bør fortsatt rettes opp i. Avdelingen bør flyttes tilbake til Klima- og miljødepartementet, akkurat som planspørsmålene i Stortinget bør flyttes tilbake til energi- og miljøkomiteen fra kommunalkomiteen.

Sofie Marhaug (R) [11:10:04]: Det er helt riktig at vi er nødt til å verne 30 pst. både på land og til havs. Det er helt urimelig å tenke at små land – industrialiserte land som knapt har natur, som Danmark, Luxembourg og Belgia – skal oppnå det 30-prosentmålet, men at et stort land som Norge, altså stort i areal, skal nå det, er ikke for mye å forvente.

Det er jo litt underlig, for interpellasjonen min handlet faktisk om hva staten kan gjøre, og nå har dette utviklet seg til en konkurranse i kommunepolitikk. Jeg har også vært kommunepolitiker, i ti år, og det er klart at det er mye som er bra i kommunene, men det er også åpenbart mye som er galt i kommunene. Derfor har mitt utgangspunkt vært: Hva kan staten gjøre for å hjelpe kommunene til å bli bedre? Derfor stilte jeg spørsmål om man kommer til å lage en oversikt over grå arealer som er tilgjengelige, som gjør det lettere for kommunene – at man ikke bare skylder på kommunene, men hjelper dem. Ikke minst fordrer det, som jeg sa innledningsvis, at staten feier for egen dør. Vi har jo en rekke eksempler på at staten bygger ned naturen.

Det er også forskjell på politikere i kommunene. Rødt var f.eks. det eneste partiet som stemte mot reguleringsplanen for et nytt datasenter for Google i Skien, der man har bygget ned massiv natur for å etablere et datasenter. Det er mange sånne eksempler. Det er også forskjell på politikere i kommunene, men det som er felles, er at når det søkes om dispensasjon, så gis det dispensasjon. Det er statens ansvar.

Det jeg har bedt om i denne interpellasjonen, er at staten tar det ansvaret, at loven gjelder, at loven sikrer naturen. Vi har en naturmangfoldlov som skal sikre det, det er derfor det gis dispensasjon. Vi har en rett til miljø i Grunnloven også, det er ikke bare eiendomsretten som er grunnlovfestet. Det er dette vernet staten er nødt til å sørge for, og det må skje både gjennom tilrettelegging og gjennom å stanse nedbygging av natur.

Mitt spørsmål til statsråden avslutningsvis er: Hvis man ikke får på plass den kartleggingen før i 2026, vil da staten stille i bero statens egne planer om å bygge ned natur? Vi kan ikke ha det sånn at vi ikke vet hvor mye natur vi bygger ned – og så bare fortsette å bygge ned naturen mens vi venter på oversikten i 2026.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [11:13:17]: Som jeg sa i mitt svar på interpellasjonen, vet vi cirka hvor mye som bygges ned. Fra 1990 til 2019 er det bygd ned

1 500 km². Det er ca. 50 km² mer areal per år, og 40 km² av det er naturarealer. Det er en utvikling som har pågått over lang tid, og som vi sammen må snu.

Så er det av og til slik, både i klima- og naturdebatten, at veldig mange jeg møter – enten det er kommuner, folk, bedrifter eller organisasjoner – peker på alt som staten skal gjøre, men så ansvarliggjør vi ikke hverandre i fellesskap. Det å løse klima- og naturkrisen er et fellesskapsprosjekt. Staten skal ta sin del av ansvaret, men så må også fylkeskommunen, kommunen, folk, næringsliv – oss alle i sum – ta vår egen del av ansvaret for at vi skal klare å gjøre det.

Jeg mener at denne regjeringen veldig tydelig har tatt ansvar for å være med og snu den trenden som vi ser. Vi har utviklet veiledere. Vi jobber med klarere rammer, f.eks. i det arbeidet som pågår om forbud mot nedbygging av myr, som Stortinget har bedt oss om. Vi jobber med å lage nye verktøy som alle som jobber med planer og prosjekter i det offentlige, kan bruke, slik som naturregnskap, som har blitt grundig diskutert allerede. Og vi driver f.eks. og gir tilskudd til kommuner som nå vil gjennomføre planvask. Altså har vi gjort mange grep på mange områder, og jeg kan bare si: Verktøykassen er ikke uttømt. Vi skal fortsette løpende å komme med nye verktøy som sørger for at vi setter naturen som en ramme for politikken.

Mitt mål er langsiktig ivaretagelse av naturen vår, at vi skal følge opp våre forpliktelser etter naturavtalen, som jeg må få understreke setter et globalt mål om 30 pst. beskyttelse av naturområder, og som vi skal være med og ta vår andel av i Norge. Det skal vi komme tilbake til i den handlingsplanen for natur som regjeringen nå jobber med.

Men skal vi få til den langsiktige ivaretagelsen, må vi sørge for at natur som ramme for politikken fortsatt tillater alt det vi trenger: fornybar energi, veier, boliger, sykehus, barnehager, arbeidsplasser, at lokalsamfunn – små og store – rundt i landet vårt kan fortsette å utvikle seg. Ellers kan vi fort se at vi gjennomfører drakoniske tiltak på kort sikt som kun møter motstand, og som ikke bidrar til det som er målet vårt: å ta vare på naturen vår for framtidige generasjoner – ja, for evigheten, faktisk. Så her må vi sørge for at systemene vi lager, kan stå seg over tid. Det er nødvendigvis en vanskeligere jobb enn noen kvikkfiks-løsninger, men det er det som må være det felles målet.

Presidenten [11:16:18]: Da er debatten i sak nr. 5 avsluttet.

Stortinget tar nå pause fram til votering kl. 14.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 11.16.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 14.

President: Svein Harberg

Votering

Presidenten [13:59:49]: Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 8. februar 2024

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens årlige rapport om revisjon – fra statsbudsjett til statsregnskap 2022 (Innst. 176 S (2023–2024), jf. Dokument 1 (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 1 (2023–2024) – Riksrevisjonens årlige rapport om revisjon – fra statsbudsjett til statsregnskap 2022 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 2, debattert 8. februar 2024

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1. januar–30. juni 2023 (Innst. 175 S (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Statsrådets protokoller for tidsrommet 1. januar–30. juni 2023 vedkommende:

- Statsministerens kontor
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- Barne- og familiedepartementet
- Finansdepartementet
- Forsvarsdepartementet
- Helse- og omsorgsdepartementet
- Justis- og beredskapsdepartementet
- Klima- og miljødepartementet
- Kommunal- og distriktsdepartementet
- Kultur- og likestillingsdepartementet
- Kunnskapsdepartementet
- Landbruks- og matdepartementet
- Nærings- og fiskeridepartementet
- Olje- og energidepartementet
- Samferdselsdepartementet

- Utenriksdepartementet
– vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 3, debattert 8. februar 2024

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget (Innst. 177 S (2023–2024), jf. Dokument 3:1 (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 3:1 (2023–2024) – Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 4, debattert 8. februar 2024

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Enovas bidrag til teknologi- og markedsutvikling av lav- og nullutslippsløsninger (Innst. 179 S (2023–2024), jf. Dokument 3:5 (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 3:5 (2023–2024) – Enovas bidrag til teknologi- og markedsutvikling av lav- og nullutslippsløsninger – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Sak nr. 5 var interpellasjon.

Sak nr. 6 [14:01:14]

Referat

1. (187) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie, Ingrid Fiskaa, Marian Hussein og Kirsti Bergstø om mulighet for utestengelse av Israel fra Eurovision Song Contest (Dokument 8:83 S (2023–2024))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
2. (188) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, Olaug Vervik Bollestad, Sandra Bruflot, Kjell Ingolf Ropstad, Erna Solberg og Ingvild Wetrhus Thorsvik om å sikre valgfrihet og kvalitet i rusbehandling (Dokument 8:82 S (2023–2024))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.

Presidenten [14:01:29]: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.02.

